

CULTUURVERANDERING

Hoe bewerkstellig je dat?

BEÏNVLOEDEN VAN GEDRAG

gebaseerd op de *Brain Based Safety filosofie*

<http://brainbasedsafety.com/>

Cathy Bakker

BVF en MVF - Erasmus MC

 Bureau GGO
BVF cursus 2024

Erasmus MC
Universitair Medisch Centrum Rotterdam

Mijn gedrag

Zelfreflectie

Hoe beoordeel jij jouw (veiligheids)gedrag?

- Ik kan in alle gevallen mijn gedrag voorspellen
- Ik kan achteraf verrast zijn door mijn gedrag
- Ik denk dat ik onder alle omstandigheden controle heb over mijn gedrag
- Ik ben mij ervan bewust dat mijn gedrag niet altijd logisch is

Gedrag

*... is verre van logisch,
ook al denken we graag dat het wel zo is*

Dit heeft implicaties voor de veiligheid

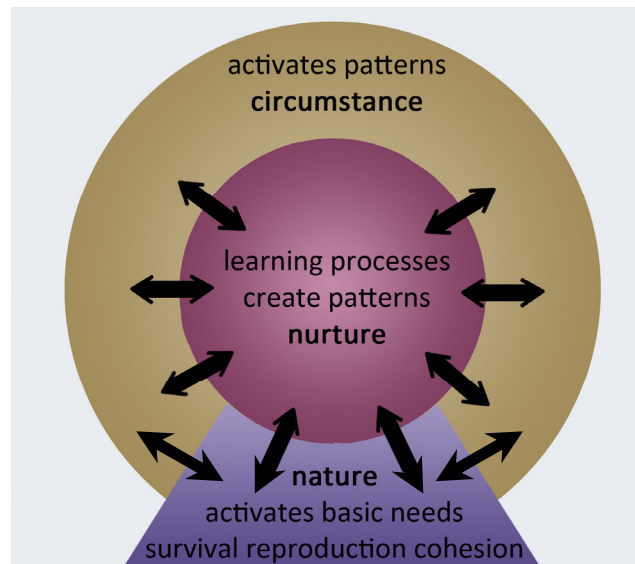
Vorming van gedrag

Hoe wordt gedrag eigenlijk gevormd?

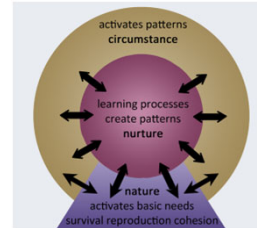
[gebaseerd op de Brain Based Safety filosofie]

Aspecten van gedrag

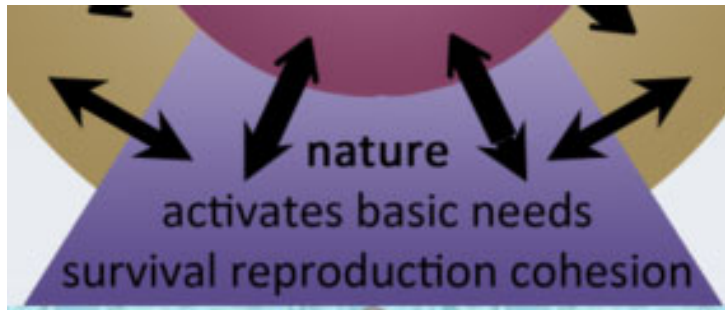
- aanleg (nature)
- vorming (nurture)
- omstandigheden (circumstance)

Aanleg (nature)

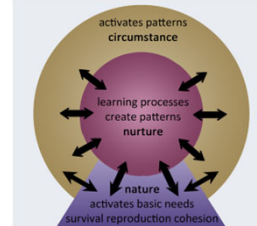

Belangrijke instincten als *basis van gedrag*

- overleven (survival)
- voortleven (reproduction)
- samenleven (cohesion)

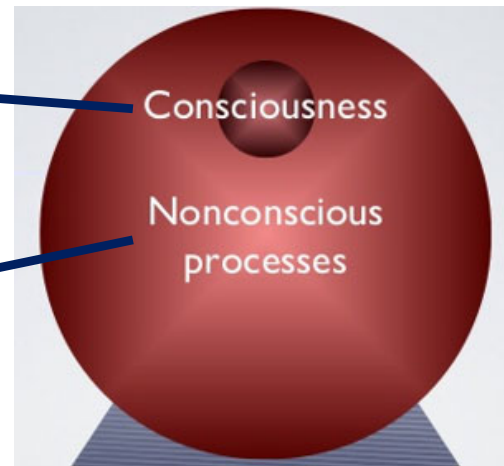
Vorming (nurture)

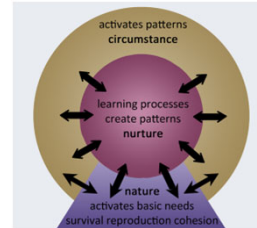
Automatisch systeem is de *motor van gedrag*

Actief als het automatische systeem faalt

Gebaseerd op eerder geleerde en opgeslagen patronen

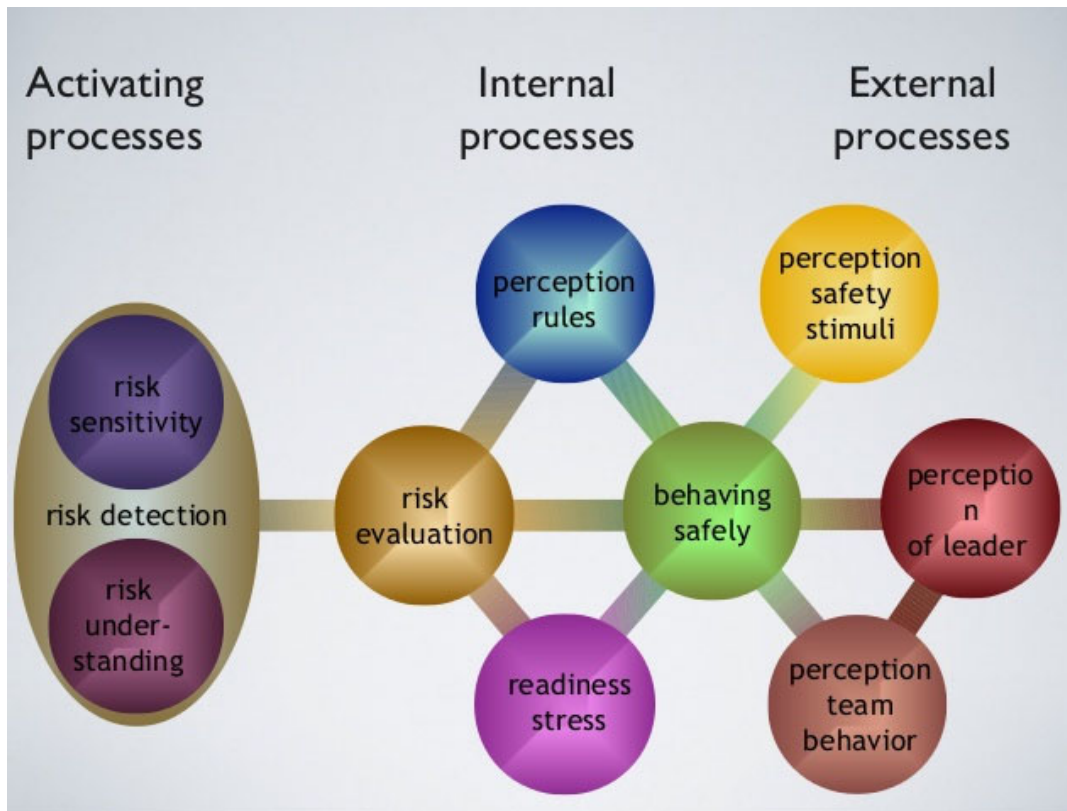
Omstandigheden

Gedrag is een dynamisch proces

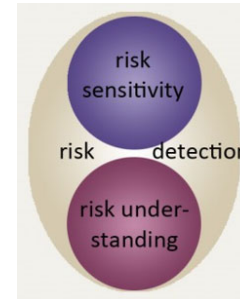

Basiselementen van veilig gedrag

Detectie van risico's

Risk sensitivity

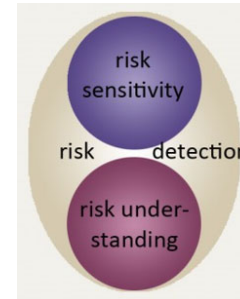
- voorgeprogrammeerd
- Verrijkt gedurende het leven door ervaren risico's

Creëren van risk sensitivity:

- Conditioneren (Pavlov)
  - **Modeling**
  - Economic learning ('trial and error')
- Training door een ervaren persoon
- 'hardop denken': ondertitels leiden tot mentale opslag van onderliggende intenties
- Uitwisselen van ervaringen (emotionele impact)
- Instructiefilm met aantrekkelijke veiligheidsboodschap (rolmodel)

Detectie van risico's

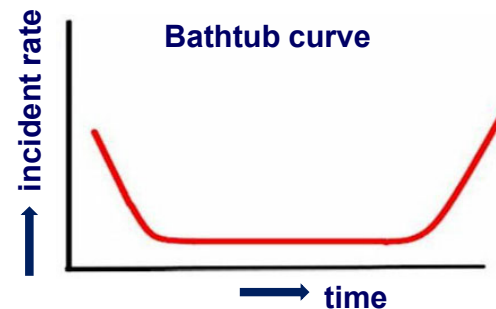
Risk sensitivity (2)

Valkuil

Gewend raken aan de situatie (automatisme)

- ➔ afname van risk sensitivity
- ➔ toename van incidenten

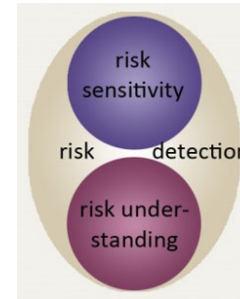
Verhelpen door verandering van werk, werkplek of team

Detectie van risico's

Risk understanding

continu scannen op risico's

Creëren van risicobegrip:

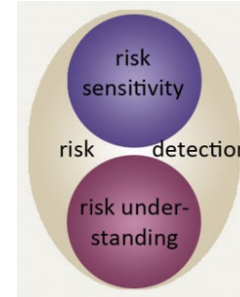
- Begrip vergroten door onderwijs/voorlichting
- Bij voorkeur door een ervaren medewerker
- Voer virtuele experimenten uit *via* een what-if-analyse
- Planning, werkvoorbereiding, neem de tijd

→ optimal preparation →

Detectie van risico's

Risk detection

Risk sensitivity + risk understanding = **risk detection**

- startmotor van ons veiligheidsgerelateerde gedrag
- zonder risk detection blijven we in een comfort zone

Processen van risico's

Risk evaluation

- kan ik het risico hanteren?
- berekening: kans x gevolg – veiligheidsmarge

Uitvoeren van een risico evaluatie met betrokkenen:

➤ Intersubjective proces

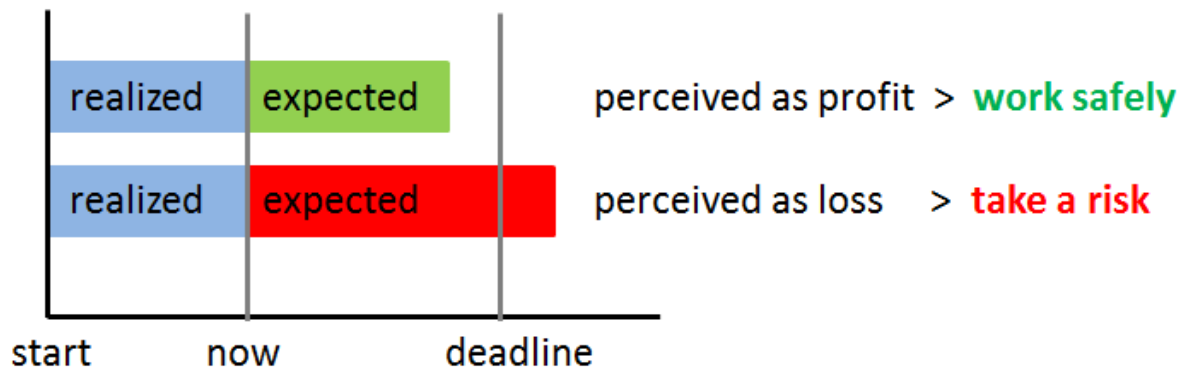
objectief oordeel

➤ Communicatie training

Processen van risico's

Risk evaluation (2)

Wees alert op het effect van deadlines!!!

- Loss aversion bepaalt de bereidheid risico's te nemen

Processen van risico's

Perception of rules

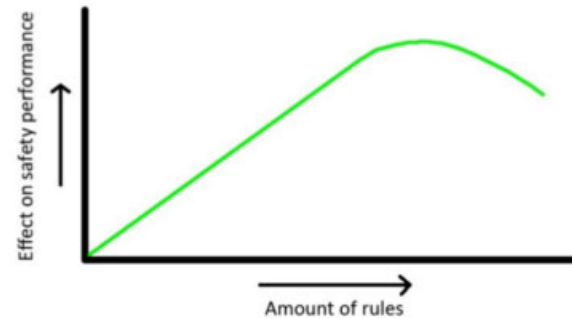
- Kosten/baten afweging

Valkuil: sturen via regels

niet geactiveerde processen

We komen in een comfort zone > negatief effect op veilig gedrag

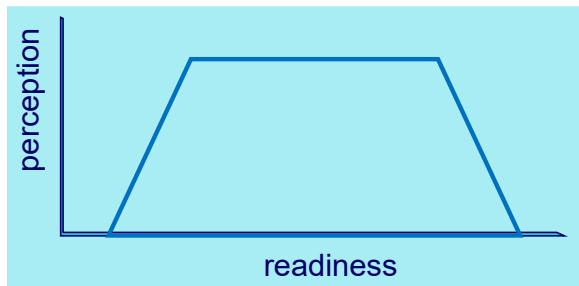

Processen van risico's

Readiness/stress

- Staat van lichaam + geest klaar voor de taak

low

high

zwakke risk detection > risico voorlichting
te weinig werk > bied meer werk
gewenning aan het werk > ander werk

Stresvolle situatie > burn out >
tijdig ingrijpen (aanpassen
werkbelasting)

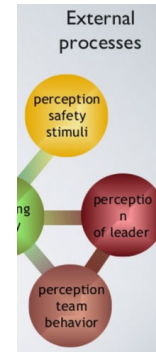
Invloed van omstandigheden

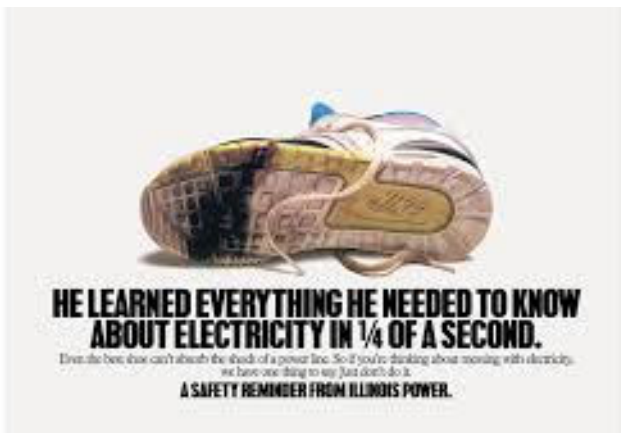
- Priming: het triggeren van gedrag via het creëren van automatische associaties

- Veiligheidsboodschappen
  - verspreid veiligheidsboodschappen over tijd en plaats

Veiligheidsboodschappen

Appen tijdens het rijden ...

Invloed van omstandigheden

- leider = belangrijkste rolmodel

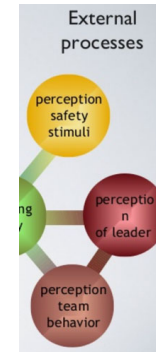
Geef consistente boodschap
in woord en daad

Invloed van omstandigheden

- Instinct: samenleven (cohesion)
  - Wij hebben de neiging om de groep te volgen, ook als de groep op een onveilige manier handelt
-
- Versterk veilig gedrag m.b.v. rolmodelen
  - Grijp meteen in bij onveilig gedrag

<https://www.youtube.com/watch?v=KE5YwN4NW5oAvFw>

Veilig gedrag is ...

- meestal een onbewust, geautomatiseerd proces, gebaseerd op aangeleerde/opgeslagen patronen
- resultaat van een interne strijd van impulsen en behoeften, niet op basis van een vrije wil en sterk beïnvloed door omstandigheden (sociale omgeving)
- verre van logisch ook al denken we dat graag
- niet rationeel, maar beïnvloed door emoties en intuïtie

Verander de veiligheidscultuur

- Maak gebruik van een rolmodel (natuurlijke leider)
  - Selecteer op het gewenste gedrag
  - Versterk het rolmodel
- ➔ (instinctief) kopieergedrag binnen de groep
- Grijp meteen in bij onveilig gedrag

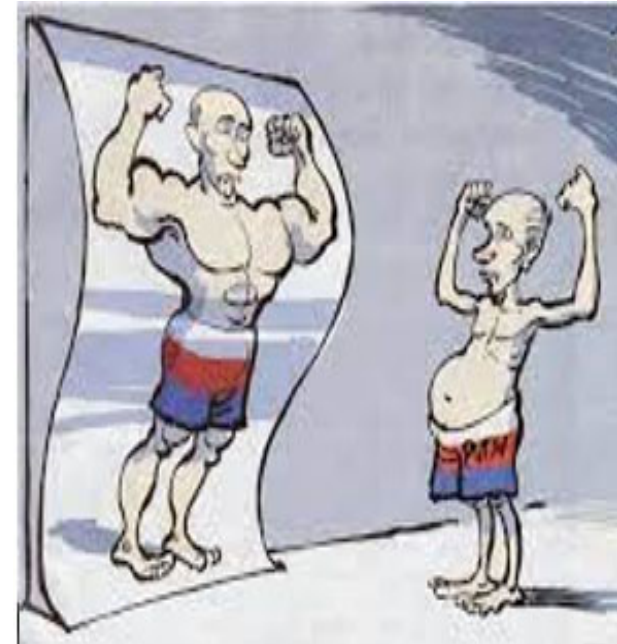

Mijn gedrag

Zelfreflectie

Hoe beoordeel jij jouw (veiligheids)gedrag na deze presentatie?

- Ik kan in alle gevallen mijn gedrag voorspellen
- Ik kan achteraf verrast zijn door mijn gedrag
- Ik denk dat ik onder alle omstandigheden controle heb over mijn gedrag
- Ik ben mij ervan bewust dat mijn gedrag niet altijd logisch is

**Well, if you think safety is expensive ...
Try having an accident !**

Interview-tips na een incident

- ❖ Focus op het proces, niet op personen en niet op “fout gedaan”, maar op “fout gegaan”;
- ❖ Stel de geïnterviewde op zijn/haar gemak; leef je in in de geïnterviewde;
- ❖ Stel open vragen en begin met: *“Kun je in eigen woorden vertellen wat er is gebeurd?”*;
- ❖ Herken non-verbaal gedrag;
- ❖ Hanteer:
  - LSD (luisteren, samenvatten, doorvragen)
  - OEN (open, eerlijk, nieuwsgierig)
- ❖ Laat OMA thuis (overtuigen, meningen, aannames)

Wees een
OEN die **LSD**
gebruikt en
OMA en **NIVEA**
thuis laat.

